

Україні від 01 січня 2014 р.] : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2331-14>

10. Лапина Н. А. Управление информационной культурой персонала : автореф. дис. на соискание науч. степени канд. экон. наук : спец. 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством» / Н. А. Лапина. – СПб., 2003. – 24 с.

11. Пронина Л. А. Информационная культура как фактор развития информационного общества [Электронный ресурс] / Л. А. Пронина // Аналітика культурології. – 2008. – №10. – Режим доступа : <http://cyberleninka.ru/article/n/informatsionnaya-kultura-kak-faktor-razvitiya-informatsionnogo-obschestva>

Рецензент д.е.н., професор УкрДАЗТ Кірдіна О.Г.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Токмакова І.В.

УДК 363.03.019

DOI: <https://doi.org/10.18664/338.47:338.45.v0i49.51136>

ОЦІНЮВАННЯ РИЗИКІВ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ: АНАЛІТИКО-ІНСТРУМЕНТАЛЬНА ТЕХНОЛОГІЯ

Черепня Г.М., здобувач (УІПА)

У статті удосконалено аналітико-інструментальну технологію оцінювання ризиків підприємства, задача якої заключається в чисельному вимірі впливу факторів ризику на ефективність функціонування машинобудівних підприємств. Розрахувавши інтегральний показник оцінки складових ризику машинобудівних підприємств за 7 років було визначено, що найменш плідними для діяльності більшості з них були 2008, 2010-2012 роки. В дані періоди інтегральний показник для більшості підприємств набував низького значення, що може бути спричинено впливом на їх функціонування зовнішніх факторів ризику, таких як нестабільність економічного стану держави, недосконалість законодавства в галузі, зростання цін на сировину, матеріали, напівфабрикати, паливо, устаткування, обладнання та інші складові виробничого процесу. Ця ситуація негативно позначилася на діяльності машинобудівних підприємств, оскільки спричинила зменшення випуску продукції або виготовлення і заміну її на аналогічну, але більш низької якості.

Ключові слова: оцінка, методика, ризик, рівень, аналітико-інструментальна технологія, управлінське рішення.

ОЦЕНКА РИСКОВ МАШИНОСТРОИТЕЛЬНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ: АНАЛИТИКО-ИНСТРУМЕНТАЛЬНАЯ ТЕХНОЛОГИЯ

Черепня Г.М., соискатель (УИПА)

В статье усовершенствована аналитико-инструментальная технология оценки рисков предприятия, задача которой заключается в численном измерении влияния факторов риска на эффективность функционирования машиностроительных предприятий. Рассчитав интегральный показатель составляющих риска машиностроительных предприятий за 7 лет было определено, что наименее плодотворными для деятельности большинства из них были в 2008, 2010-2012 годы. В данные периоды интегральный показатель для большинства предприятий приобретал низкого значения, может быть вызвано влиянием на их функционирование внешних факторов риска, таких как нестабильность экономического положения государства, несовершенство законодательства в области, рост цен на сырье, материалы, полуфабрикаты, топливо, оборудование, оборудование и другие составляющие производственного процесса. Эта ситуация негативно сказалась на деятельности машиностроительных предприятий, поскольку причиной уменьшения выпуска продукции или изготовления и замену ее на аналогичную, но более низкого качества.

Ключевые слова: оценка, методика, риск, уровень, аналитико-инструментальная технология, управленческое решение.

ENGINEERING ENTERPRISE RISK ASSESSMENT: ANALYSIS-INSTRUMENTAL TECHNOLOGY

Cherepnia G.M., applicant (UIPA)

The paper improved analytical and instrumental technology risk assessment company, whose task consists in numerical terms, the impact of risk factors on the efficiency of the machine-building enterprises. Calculating the integral factor engineering companies in 7 years, it was determined that the least fruitful activity for the majority of them were 2008, 2010-2012. In data periods integral index of most companies acquired low value, which may be due to the influence of their functioning external risk factors such as unstable economic condition of the state, inadequate legislation in the field, rising prices for raw materials, intermediate products, fuel, machinery, equipment and other components of the production process. This situation has a negative impact on the activities of engineering companies, as caused reduction of output or production and replace it with a similar but lower quality.

Keywords: *evaluation, methodology, risk level, analytical and instrumental technology, management solutions.*

Постановка проблеми. Перехід до ринкової економіки спричинив стійку тенденцію зростання кількості фінансово неплатоспроможних машинобудівних підприємств, що знаходяться на грані банкрутства. У той же час, банкрутство підприємств і їх ліквідація означає не тільки збитки для акціонерів, кредиторів, партнерів, споживачів продукції, але й зменшення розмірів податкових платежів до бюджету, а також збільшення безробіття, що, у свою чергу, може слугувати одним із факторів макроекономічної нестабільності.

Однією з причин наявності збиткових підприємств, великої кількості банкрутів можна вважати недосконалу систему управління ризиками. Це, головним чином, пов'язано зі швидкою зміною кон'юнктури фінансового ринку країни, розширенням сфери фінансових відносин і появою нових аналітико-інструментальних технологій та інструментів. У даних умовах машинобудівні підприємства повинні своєчасно ідентифікувати і правильно оцінювати ступінь ризику, ефективно управляти ним з метою обмеження його негативного впливу та мінімізації обсягів фінансових втрат.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Широке коло питань, пов'язаних із дослідженням ризиків підприємств і управління ними, знайшло відображення в роботах багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених економістів. Серед них: М. І. Диба [1], М. В. Ніколайчук [2], Н. В. Мисак [3], А. В. Некрасова [4], Г. Ю. Кім [5], І. М. Приймак [6], Партин Г. О. [7], Фесюк М. О. [8] та інші. Але, на сьогодні немає ефективно сформованої аналітико-інструментальної технології оцінювання ризиків підприємства, яка б дозволила нейтралізувати негативний вплив ризиків.

Постановка мети. Метою статті є удосконалення аналітико-інструментальної технології оцінювання ризиків підприємства.

Виклад основного матеріалу. Технологія є багатоскладовою категорією, що відображається

різнomanіттям визначень даного поняття. Аналітико-інструментальна технологія визначається як комплекс дій, який пов'язано із використанням аналітичних та інструментальних основ, що забезпечує існування та вдосконалення технології.

Аналітико-інструментальна технологія оцінювання ризиків підприємства представлена на рис. 1.

Дана технологія включає п'ять етапів. Вибір прийомів управління та впливу на ризики складається із вибору прийомів розв'язання і прийомів зниження ступеня ризиків, що було виявлено. Головний принцип, якого слід дотримуватися на цьому етапі управління, зводиться до мінімізації витрат на втілення обраного курсу дій без шкоди з точки зору якості реалізації обраної стратегії. Завершальним та не менш актуальним етапом є визначення стану ризиків. Це зумовлене тим, що обставини функціонування будь якого суб'єкту господарювання постійно змінюються: виникають нові види ризиків, або нові відомості про існуючі види, удосконалюються процеси цього стану.

Можна сказати, що становлення ефективних ринкових відносин вимагає від машинобудівних підприємств негайного втілення аналітично-інструментальної технології управління ризиками, як ключового фактору успіху. Чим раніше підприємства будуть вводити технологію управління ризиками тим більш ймовірно для них опинитися на голову вище своїх конкурентів. Слід зазначити, що час і ресурси, витрачені на впровадження технології оцінювання ризиків, дуже сильно відрізняються для передових і відстаючих підприємств. Провідні підприємства роблять інвестиції в управління ризиками, дієві для оптимізації їх ризикового профілю, тоді як відстаючі підприємства хоч і намагаються управляти ризиками, проте за відсутності технології перетворюється на безперервну боротьбу з кризами, що настають одна за одною.

Детальний аналіз ризику і розроблення заходів, що зменшують його негативні наслідки до прийнятного рівня, як правило, дозволяють проводити високо ризиковані господарські заходи, фактично ризикуючи настільки малим, наскільки це прийнятно або допустимо для машинобудівного підприємства.

Одним з етапів аналітико-інструментальної технології оцінювання ризиків підприємства є розрахунок інтегрального показника. В нашому випадку необхідно забезпечити більш високу точність оцінок для

кожного аналізованого року, тому перевагу варто віддати класичному алгоритму.

У цьому випадку інтегральний показник оцінки складових ризику буде характеризувати рівень наближення кожного варіанта ефективного (Парето-оптимального) рішення до еталонного (ідеального) варіанта, що має максимальні значення цільових функцій, розраховані на основі одноцільових моделей.

Інтегральний показник оцінки складових ризику розраховується за класичним алгоритмом таксономічного аналізу (рис. 2).

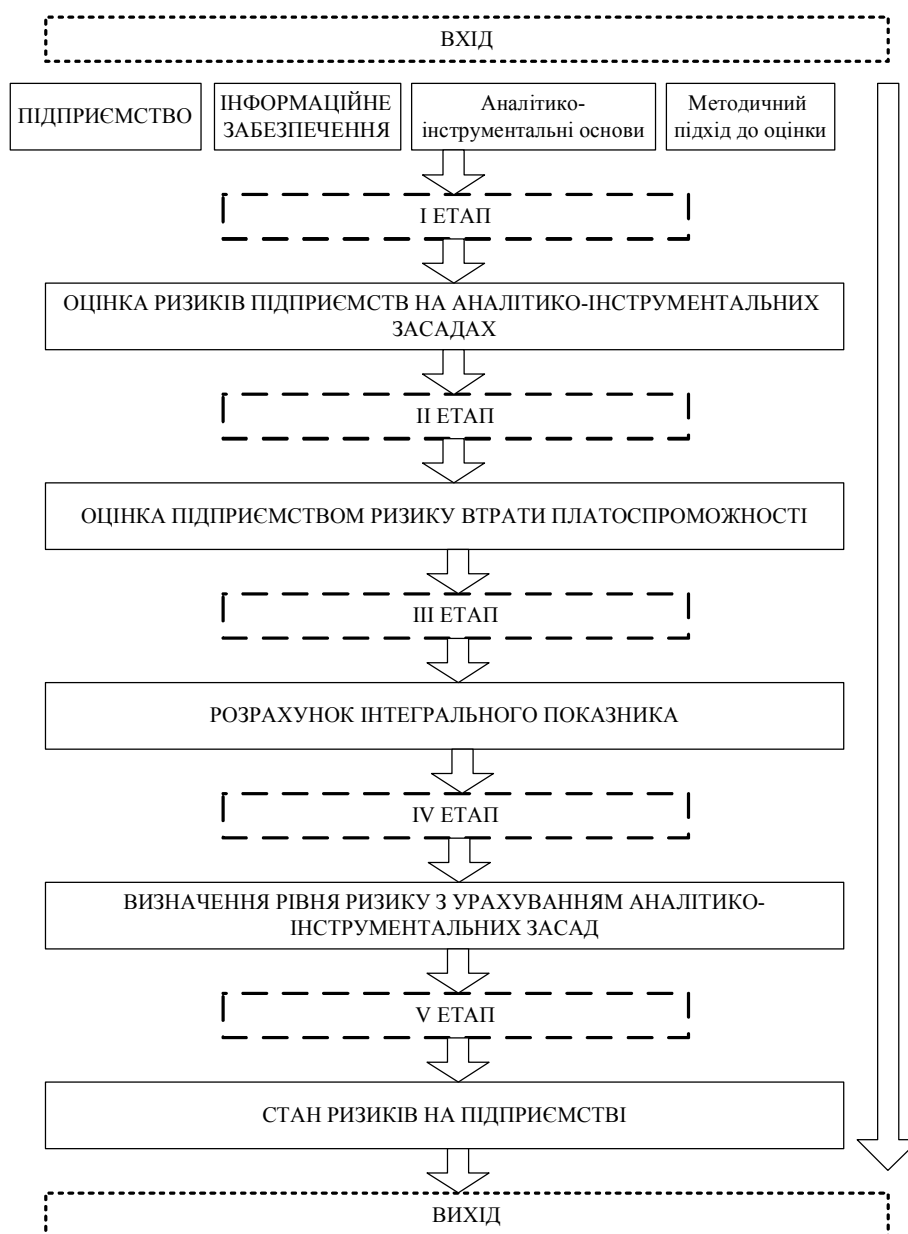

Рис. 1. Аналітико-інструментальна технологія оцінювання ризиків підприємства

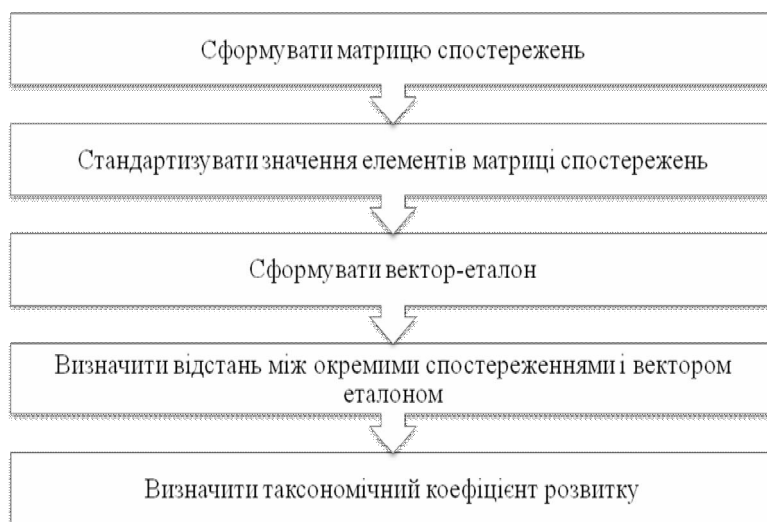

Рис. 2. Класичний алгоритм таксономічного аналізу

На основі наданої методики визначимо інтегральний показник оцінки складових ризику для восьми машинобудівних підприємств за 2006-2012 рр., який використовується для визначення

рейтингових складових сукупного масиву даних і приводить їх до єдиної вимірювальної величини (табл. 1).

Таблиця 1

Інтегральна оцінка ризиків машинобудівних підприємств за 2006-2012 рр. (коефіцієнтний вимір)

Підприємство	Рік						
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
ПАТ «Артемівський машинобудівний завод «Победа труда»	0,690	0,484	0,521	0,445	0,345	0,316	0,484
ПАТ «Новогорлівський машинобудівний завод»	0,634	0,881	0,249	0,119	0,333	0,385	0,491
ПрАТ «Артемівський машинобудівний завод «Вістек»	0,812	0,222	0,303	0,345	0,454	0,613	0,708
ПрАТ «Горлівський машинобудівник»	0,707	0,805	0,129	0,723	0,506	0,371	0,385
ЗАТ «Барвінківський машинобудівний завод»	0,586	0,826	0,270	0,394	0,330	0,412	0,509
ПАТ «Полтавський машинобудівний завод»	0,713	0,046	0,089	0,833	0,346	0,371	0,581
ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод»	0,626	0,637	0,750	0,537	0,241	0,157	0,258
ПАТ «Ніжинський механічний завод»	0,887	0,764	0,768	0,622	0,966	0,447	0,427

Проаналізувавши дані машинобудівних підприємств за період з 2006 по 2012 рік, можна сказати, що ПАТ «Артемівський машинобудівний завод «Победа труда» у 2006 році мав достатньо високий інтегральний показник. Це значить, що підприємство функціонувало ефективно, було прибутковим, рентабельним та платоспроможним. Але в динаміці показник зменшувався і у 2011 році досяг найнижчого значення за весь аналізований період та складав 0,316. Це негативна тенденція для підприємства, оскільки свідчить про

неефективну його діяльність та зниження конкурентоспроможності на ринку. Але у 2012 даний показник збільшився до 0,484. Тобто, керівництво ПАТ «Артемівський машинобудівний завод «Победа труда» взяло курс на зміну обраної стратегії розвитку, що привело до покращення його функціонування.

Динаміка інтегральної оцінки ризиків машинобудівних підприємств за 2006-2012 рр. представлена на рис.3.

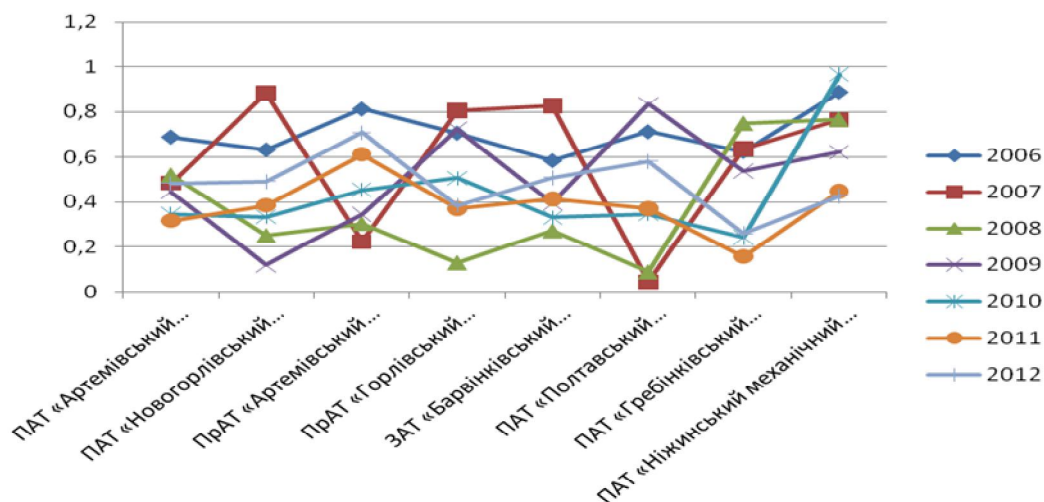

Рис. 3. Динаміка інтегральної оцінки ризиків машинобудівних підприємств за 2006-2012 рр.

Інтегральний показник оцінки складових ризику ПАТ «Новогорлівський машинобудівний завод» у 2007 році порівняно з 2006 зріс на 0,247 і становив 0,881. Це досить високе значення показника і можна сказати, що підприємство в даний період мало високий прибуток й ефективно функціонувало.

Що стосується ПАТ «Артемівський машинобудівний завод», то у 2006 році діяльність підприємства була дуже ефективною, воно мало достатню кількість власних обігових коштів для розрахунків з кредиторами та постачальниками, тобто було платоспроможним та конкурентоспроможним.

Проаналізувавши інтегральний показник оцінки складових ризику ПрАТ «Горлівський машинобудівник» з 2006 по 2012 рік, можна сказати, що складними роками в діяльності підприємства були 2008, 2011 та 2012, оскільки значення показника в дані роки були досить низькі, що свідчить про низький прибуток та неефективну діяльність організації через вплив зовнішніх та внутрішніх факторів.

Ефективність діяльності ЗАТ «Барвінківський машинобудівний завод» була досить високою у 2006, 2007 та 2012 роках. Спочатку підприємство функціонувало результативно. Але в 2008 році значення інтегрального показника порівняно з 2007 знизилася до 0,270, з чого можна зробити висновок про втрату ним фінансової стійкості та незалежності. Цю ситуацію могла спричинити відсутність у підприємства власних обігових коштів, відповідно збільшення суми кредиторських зобов'язань перед постачальниками, недоотримання прибутку внаслідок низьких об'ємів реалізації продукції.

Інтегральний показник оцінки складових ризику ПАТ «Полтавський машинобудівний

завод» у 2006 році складав 0,713, що характеризує підприємство як рентабельне та прибуткове, а у 2007 році різко зменшився на 0,667 і становив 0,046. Це дуже негатива тенденція для підприємства, оскільки воно знаходилося на межі банкрутства.

Дещо інша ситуація склалася на ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод». З 2006 по 2008 рік інтегральний показник оцінки складових ризику в динаміці збільшувався, що свідчить про продуктивність та результативність діяльності підприємства. Воно мало достатню кількість власних коштів для забезпечення виробничого процесу необхідними сировиною та матеріалами, що забезпечувало його безперервність та безперебійність.

Що стосується ПАТ «Ніжинський механічний завод», то протягом 2006-2010 років воно функціонувало ефективно, підприємство отримувало високі прибутки, мало стійкий фінансовий стан і було конкурентоспроможним. Цьому сприяли правильно використана аналітико-інструментальна технологія оцінювання ризиків підприємства та обізнаність керівництва в її організації та методах досягнення поставлених цілей і задач.

Висновки. Якісний аналіз полягає в оцінці умов виникнення ризиків і визначенні їхнього впливу на діяльність підприємства. Саме тому, було побудовано аналітико-інструментальну технологію оцінювання ризиків підприємства, задача якої полягає в чисельному вимірі впливу факторів ризику на ефективність функціонування машинобудівних підприємств. Розрахувавши інтегральний показник оцінки складових ризику машинобудівних підприємств за 7 років було визначено, що найменш плідними для діяльності більшості з них були 2008, 2010-2012 роки. В дані періоди інтегральний показник складових ризику

для більшості підприємств набував низького значення, що може бути спричинено впливом на їх функціонування зовнішніх факторів ризику, таких як нестабільність економічного стану держави, недосконалість законодавства в галузі, зростання цін на сировину, матеріали, напівфабрикати, паливо, устаткування, обладнання та інші складові виробничого процесу. Ця ситуація негативно позначилася на діяльності машинобудівних підприємств, оскільки спричинила зменшення випуску продукції або виготовлення і заміну її на аналогічну, але більш низької якості. Це в свою чергу призвело до зменшення попиту, формування негативної репутації у споживачів та втрату іміджу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Диба М. І. Сутність та види фінансових ризиків у системі ризик – менеджменту підприємства / М. І. Диба // Економіка і держава. – 2007, № 8. – С. 56-64.
2. Ніколайчук М. В. Оптимізація процесу оцінки ризиків сучасного підприємства / М. В. Ніколайчук // Фінанси України. – 2007, № 3. – С. 132-137.
3. Мисак Н. В. Стратегічні аспекти досягнення

фінансової стійкості підприємства / Н. В. Мисак // Науковий вісник. – 2005, № 15. – С. 168-171.

4. Некрасова А. В. Управління фінансовими ризиками в Україні в сучасних умовах / А. В. Некрасова // Фінанси України. – 2006, № 7. – С. 89-93.

5. Кім Г. Ю. Фінансові ризики в системі фінансово-економічної безпеки / Г. Ю. Кім // Фінанси України. – 2008, № 5. – С. 101-106.

6. Приймак І. М. Управління ризиком втрати фінансової стійкості підприємства в умовах невизначеності зовнішнього середовища / І. М. Приймак // Формування ринкової економіки України. – 2009, № 19. – с. 413 – 419.

7. Прут М. О. Основні методи оцінки рівня фінансового ризику / М. О. Прут // Ринок праці та зайнятість населення. – 2010, № 2. – С. 202-206.

8. Фесюк М. О. Аналіз фінансових ризиків в системі управління підприємством / М. О. Фесюк, В. Л. Фесюк // Фінанси України. – 2009, № 3. – С. 78-82.

9. Підлісна О.А. Оцінка ризиків: проблема вибору методик / О.А. Підлісна, Ю.В. Тюленева // Економіка: проблеми теорії та практики. – 2005. – Вип. 209, т. 4. – С. 967-974.

*Рецензент д.е.н., професор УІПА Прохорова В.В.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Полякова О.М.*

УДК 658.014.1

РОЗРОБКА СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВ

*Чобіток В. І., к.е.н., доцент,
Астапова О. В., магістр (УІПА)*

У сучасних умовах розвитку для більшості підприємств стає все більш актуальною задача визначення внутрішніх резервів і факторів економічного розвитку. Одним з першочергових завдань керівництва підприємства є формування системи управління фінансовим потенціалом, що викликано необхідністю забезпечення ефективності функціонування та сталого розвитку підприємства. Стаття присвячена розгляду проблем стратегії управління фінансовим потенціалом підприємств. Визначено поняття і сутність фінансового потенціалу підприємств, визначено сутність фінансової стратегії підприємств та її взаємозв'язок з фінансовим потенціалом, а також розроблено стратегію управління фінансовим потенціалом підприємств.

Ключові слова: потенціал підприємства, фінансовий потенціал, управління фінансовим потенціалом, фінансові ресурси, фінансова стратегія.